

NORGES HØYESTERETT

Den 26. april 2024 ble det av Høyesteretts ankeutvalg med dommerne Matheson, Bergh og Hellerslia i

**HR-2024-788-U, (sak nr. 24-036802STR-HRET og sak nr. 24-036807STR-HRET),
straffesak, anke over kjennelse:**

A (advokat John Christian Elden)

mot

Påtalemyndigheten (politiadvokat Signe Braut Egeli)

avsagt slik

K J E N N E L S E :

- (1) Saken gjelder videre anke over kjennelse om opprettholdelse av beslag og videre anke over beslutning om oppnevning av rettspsykiatrisk sakkyndig.
- (2) Høyesteretts ankeutvalg forener sakene til felles behandling og avgjørelse, slik også lagmannsretten har gjort.
- (3) A er siktet for overtredelse av straffeloven §§ 157 og 266.
- (4) Påtalemyndigheten sendte 12. april 2023 anmodning om oppnevning av rettspsykiatrisk sakkyndig til Sør-Rogaland tingrett. Etter en lengre saksgang avsa Gulating lagmannsrett 25. oktober 2023 kjennelse om overføring av saken til Sogn og Fjordane tingrett, jf. domstoloven § 119.
- (5) Den 18. januar 2024 traff Sogn og Fjordane tingrett beslutning om å oppnevne psykolog Jens Gisselgård og spesialist i psykiatri Johannes Skaar som sakkyndige.
- (6) Våren 2023 begjærte påtalemyndigheten også ransaking i medhold av straffeprosessloven § 197, jf. §§ 192 og 195.
- (7) Agder tingrett traff beslutning 9. mai 2023, der politiets ransakingsbegjæring ble tatt til følge. Ransakingen ble gjennomført 11. mai 2023.
- (8) A anket tingrettens beslutningen til lagmannsretten samme dag som ransakingen.
- (9) Ved Agder lagmannsretts kjennelse 16. juni 2023 ble anken avvist med den begrunnelse at anken var sendt etter at ransakingen var gjennomført og at anken derfor måtte avvises.

- (10) A anket kjennelsen til Høyesterett, som forkastet anken ved kjennelse 13. juli 2023.
- (11) A har i ettertid motsatt seg beslaget, og spørsmålet om opprettholdelse av beslaget ble krevd brakt inn for retten, jf. straffeprosessloven § 208.
- (12) Ved påtegning av 10. oktober 2023 oversendte påtalemyndigheten saken til Sør-Rogaland tingrett med begjæring om opprettholdelse av beslag av tre bærbar pc-er og en mobiltelefon. Også denne saken ble i medhold av kjennelse fra Gulating lagmannsrett 25. oktober 2023, overført til Sogn og Fjordane tingrett som sideordnet domstol.
- (13) Sogn og Fjordane tingrett avsa kjennelse 22. januar 2024, der påtalemyndighetens begjæring om opprettholdelse av beslaget ble tatt til følge.
- (14) A anket både kjennelsen om opprettholdelse av beslaget og beslutningen om oppnevning av psykolog Jens Gisselgård til lagmannsretten. Samtidig fremsatte A habilitetsinnsigelse mot samtlige dommere i Gulating lagmannsrett. Gulating lagmannsrett forente sakene til felles behandling.
- (15) Gulating lagmannsrett avsa 8. februar 2024 kjennelse med slik slutning:
- «Kjennelse om beslag:
- Anken forkastes.
- Kjennelse vedrørende oppnevning av sakkyndig:
- Anken forkastes.
- Kjennelse vedrørende kravet om at dommerne i Gulating er inhabile til å behandle saken:
- Dommerne i Gulating lagmannsrett viker ikke sete i sak 24-020599 SAK-GULA/AVD1 eller i sak 24-020518 SAK-GULA/AVD1.»
- (16) A har anket til Høyesterett. Det er anket over saksbehandlingen og rettsanvendelsen. Det er blant annet anført at kjennelsesgrunnene er mangelfulle og derfor hindrer prøving av anken. Det er vist til at lagmannsretten for vurderingen av beslaget utelukkende har vist til tingrettens kjennelse, og for spørsmålet om oppnevning av sakkyndig viser lagmannsretten kun til vurderingen for beslaget. I forlengelsen av dette anføres det at lagmannsretten ikke har gjort en selvstendig vurdering av tingrettens lovforståelse.
- (17) Videre anføres det at lagmannsrettens habilitetsvurdering er mangelfullt begrunnet, og at det var en saksbehandlingsfeil at avgjørelsen ble avsagt av dommerne i lagmannsretten.
- (18) *Påtalemyndigheten* har i korte trekk anført at det ikke foreligger saksbehandlingsfeil. Lagmannsrettens vurdering er grundig. Det kan ikke legges til grunn at lagmannsretten ikke har foretatt en selvstendig vurdering selv om det vises til tingrettens vurderinger.
- (19) *Høyesteretts ankeutvalg* bemerker at anken er en videre anke hvor utvalgets kompetanse er begrenset til å prøve lagmannsrettens saksbehandling og generelle lovtolkning, jf. straffeprosessloven § 388 første ledd nr. 2 og 3. Når det gjelder forholdet til Den

europiske menneskerettskonvensjon (EMK), kan utvalget også prøve lagmannsrettens konkrete rettsanvendelse, jf. HR-2020-623-U avsnitt 12 med videre henvisning.

(20) Beslag i henhold til straffeprosessloven § 203 forutsetter at det foreligger skjellig grunn til mistanke om at det er begått en straffbar handling, jf. Rt-1999-1414 på side 1415.

(21) Straffeloven § 157 bokstav b lyder:

«Med fengsel inntil 6 år straffes den som ved vold, trusler, skadeverk eller annen rettsstridig atferd overfor en aktør i rettsvesenet eller noen av hans nærmeste

b. gjengjelder en handling, et arbeid eller en tjeneste som aktøren har utført i forbindelse med en straffesak eller en sivil sak».

(22) Grunnlaget for siktelsen etter denne bestemmelsen er følgende:

«a)

Onsdag 15. februar 2023 i ---veien 0 i X skrev han i epost til tingrettsdommer B at B hadde "tuklet med saken på en kriminell måte" og at B hadde avsagt kjennelsen som en "bevisst og avgjørende kriminell handling". Eposten ble sendt dagen etter at B hadde avsagt kjennelse i en sak han var part i.

b)

Torsdag 27. april 2023 i ---veien 0 i X sendte han en melding via digipost til politiadvokat C, etter hun i straffesak hadde anmodet om oppnevning av sakkyndig til rettsmedisinsk vurdering av han, hvor han blant annet krevde at hun skulle takke ja til et personlig møte på kafé hvor hun skulle fortelle "om sitt engasjement i saken og svarer på konkrete spørsmål" og at hun skulle fremlegge en rekke opplysninger.»

(23) Straffeloven § 266 lyder:

«Den som ved skremmende eller plagsom opptreden eller annen hensynsløs atferd forfølger en person eller på annen måte krenker en annens fred, straffes med bot eller fengsel inntil 2 år.»

(24) Grunnlaget for siktelsen etter denne bestemmelsen er følgende:

«I perioden juni til november 2022 i ---veien 0 i X sendte han flere eposter til D hvor han blant annet skrev:

- "Skammelig saksbehandler D må disiplineres. Hun er en fare"

- "Go to hell. Du er en lovløs fare som må disiplineres, påtales, og fengsles."»

(25) Tingretten kom til at siktedes e-poster som i siktelsen er henført under straffeloven § 157, rammes av handlingsalternativet «annen rettsstridig adferd». I begrunnelsen heter det:

«Etter rettens vurdering er de ytringene som fremkommer av siktelsen rettsstridige og utenfor den type ytringer som er vernet av ytringsfriheten. Etter rettens vurdering er ikke de fremsatte ytringene verneverdige i relasjon til Grunnloven § 100 og EMK art. 10 første ledd. Retten viser til de kriterier som Høyesterett har fremhevet som sentrale for vurderingen i HR-2016-1012-A, avsnitt 11 flg. Etter rettens syn faller ytringene mest sannsynlig inn under den type ytringer som unntaket i EMK art. 10 annet ledd åpner for. Retten viser til at ytringene ikke fremstår som kritikk eller en kritikk av vedkommendes

faglige nivå eller dømmekraft. Ytringene går lengre enn det å bare være usaklig. Det er tale om ytringer som direkte går på dommerens og domstolens autoritet og upartiskhet. Retten kan ikke se at en slik vurdering fremstår som uforholdsmessig i forhold til EMK art. 10 annet ledd.»

- (26) Videre kom tingretten til at e-postene som er henført under straffeloven § 266, også er straffbare. Om disse heter det under henvisning til det som er gjengitt ovenfor:

«Retten finner at ytringene ikke er vernet av siktedes ytringsfrihet. Ytringene er etter rettens vurdering mest sannsynlig rettsstridige. De bør strafferettslig vurderes på samme vis som ytringene i post I a og b.»

- (27) Forsvareren gjorde i støtteskrivet til anken til lagmannsretten gjeldende at vilkåret om skjellig grunn til mistanke – altså til at det må foreligge et straffbart forhold – ikke er oppfylt. Det ble blant annet anført at innholdet i e-postene ligger innenfor ytringsfriheten etter Grunnloven § 100 og EMK art. 10. Handlingene utgjør heller ikke «annen rettsstridig adferd» etter § 157. Det ble vist til HR-2016-1012-A, HR-2022-1749-U og HR-2022-992-U, og til at siktede ikke har brukt slike uttrykk som i avgjørelsen i HR-2022-992-U. Ytringene er ikke egnet til å påvirke rettsvesenets arbeid og kvalifiserer ikke som gjengjeldelse. Det må være vide grenser for å kritisere rettsvesenets arbeid. Det foreligger heller ingen hensynsløs adferd etter straffeloven § 266 fordi det verken er noen forfølgelse eller krenkelse av andres fred i saken.

- (28) Lagmannsretten har i kjennelsen gjort rede for forsvarerens anførsler. Begrunnelsen for at den mener det i saken her foreligger et straffbart forhold som kan gi grunnlag for beslag, lyder i sin helhet:

«Lagmannsretten er kommet til at anken som gjelder tingrettens kjennelse om beslag forkastes. Det som anføres i anken er vurdert av tingretten, og lagmannsretten slutter seg til tingrettens vurderinger. Tingretten har således vurdert kravet om skjellig grunn til mistanke på s. 6 flg. i kjennelsen, både hva gjelder overtredelse av strl. § 157 og § 266.»

- (29) Høyesteretts ankeutvalg bemerker at slik lovanvendelsesspørsmålet fremstår i saken her, må det fremgå av ankeinstansens begrunnelse at det har skjedd en selvstendig og reell overprøving av tingrettens avgjørelse på de påankede punktene, jf. blant annet HR-2018-592-U avsnitt 11 og prinsippet i Rt-2008-1764 avsnitt 103 flg. Utvalget kan ikke se at det er tilfellet i foreliggende sak. Riktignok håndterer tingretten i sin begrunnelse flere av de anførsler som er tatt opp i anken. Da kan det etter omstendighetene være tilstrekkelig for lagmannsretten å vise til tingrettens kjennelse, jf. HR-2018-592-U avsnitt 10 med videre henvisning. Det er likevel flere elementer som står ubesvart og som lagmannsretten skulle ha foretatt en nærmere prøving av. Dette er en saksbehandlingsfeil som kan ha virket inn på avgjørelsen. Lagmannsrettens kjennelse må da oppheves, jf. straffeprosessloven § 385 tredje ledd, jf. § 343 første ledd.

- (30) Lagmannsretten forkastet i kjennelsen også siktedes anke over oppnevningen av sakkyndig etter straffeprosessloven § 165 jf. § 138. Utvalget nevner at § 165 etter sin ordlyd ikke stiller krav om skjellig grunn til mistanke om straffbar handling, kun at beslutningen må gjelde «siktede». Lagmannsretten synes imidlertid uten videre å bygge på at bestemmelsen forutsetter at det er begått en straffbar handling. Ankeutvalget finner ikke grunn til å vurdere dette nærmere i saken her. Ved at lagmannsretten har knyttet sin avgjørelse til at vilkåret om skjellig grunn til mistanke er oppfylt, og begrunnelsen for dette er mangelfull, er utvalget kommet til at også denne delen av kjennelsen oppheves.

- (31) Utvalget bemerker særskilt at Sogn og Fjordane tingrett ved beslutning 18. januar 2024 oppnevnte både psykolog Jens Gisselgård og spesialist i psykiatri Johannes Skaar som sakkyndige. As anke til lagmannsretten og videre anke til Høyesterett på dette punktet gjelder ifølge den påstanden som er nedlagt i de respektive støtteskriv, bare oppnevningen av Jens Gisselgård.
- (32) Ettersom lagmannsrettens kjennelse må oppheves, er det ikke nødvendig for utvalget å ta stilling til As innsigelse til at habilitetsinnsigelsen mot samtlige dommere i Gulating lagmannsrett ble avgjort av lagmannsretten og ikke av førstelagmannen. Utvalget vil likevel bemerke:
- (33) Førstelagmannen i Gulating traff 23. mai 2022 i sak 18-023903 beslutning, jf. domstolloven § 117 andre ledd andre punktum, som bygde på at As gjentatte habilitetsinnsigelser mot dommere ved Gulating lagmannsrett i en lang rekke saker var grunnløse. I en senere sak, 23-153556, viste lagmannsretten i kjennelse 25. oktober 2023 til førstelagmannens tidligere avgjørelse. Her heter det:
- «Det er ikke noe som tilsier at habilitetsspørsmålet står i en annen stilling nå enn tidligere. A har ikke gjort gjeldende særskilte omstendigheter som gir grunnlag for et annet resultat i foreliggende sak, jf. domstolloven § 108. Det foreligger ingen krenkelser av Grunnloven eller EMK.»
- (34) A har gjort gjeldende at det var feil når lagmannsretten, og ikke førstelagmannen, i foreliggende sak igjen tok stilling til habilitetsinnsigelsen mot samtlige dommere ved Gulating. I avgjørelsen heter det under henvisning til sak 23-153556 blant annet:
- «Lagmannsretten anser kravet om at dommerne i Gulating lagmannsrett er inhabile som et åpenbart uholdbart krav. Lagmannsrettens habilitet har vært gjort til tema en rekke ganger av A og lagmannsretten finner ikke grunn til å forelegge spørsmålet for ankeinstansen eller førstelagmannen.»
- (35) Det er ingen feil at habilitetsspørsmålet ble avgjort på denne måten, jf. blant annet Rt-1989-198.

S L U T N I N G

Lagmannsrettens kjennelse vedrørende anke over beslag og oppnevning av sakkyndige oppheves.

Espen Bergh
(sign.)

Wilhelm Matheson
(sign.)

Thom Arne Hellerslia
(sign.)